

**UTLÅTANDE OM SERVICENÄTPLANEN I SIBBO KOMMUN OM TJÄNSTER
SOM LYDER UNDER BILDNINGSGRÄNSUTSKOTTET**

Rådet för personer med funktionsnedsättning tackar för möjligheten att ge ett utlåtande om servicenätplanen.

Allmänt

Vid utarbetandet av servicenätplanen hördes inte rådet för personer med funktionsnedsättning i Sibbo. Rådet kallades inte heller särskilt till diskussionsmöten för kommuninvånare, som ordnades åtminstone i Nickby och Söderkulla.

Rådet oroar sig speciellt mycket för att servicenätplanen inte innehåller någon information om hur Sibbo kommun kommer att producera idrottstjänster för alla kommuninvånare. Av servicenätplanen framgår inte heller hur särskilt kultur- och fritidstjänsternas tillgänglighet, åtkomlighet och jämlikhet kommer att genomföras för daghemsbarn och skolelever med funktionsnedsättning, vuxna med funktionsnedsättning/rörelsehinder samt de äldre.

Kommunens plan för idrottstjänster, som färdigställdes 13.12.2023, och dess bilagor ingår inte i servicenätplanens material. I planen nämns att ”Sibbo strävar efter att erbjuda jämlika möjligheter till motion för alla kommuninvånare oavsett av förmögenhet, funktionsförmåga eller ålder.”

”Vid planering och byggande av idrottsanläggningar samt ordnande av idrottsevenemang och -tjänster beaktas tillgänglighet så att tjänsterna är tillgängliga för alla.”

Materialiet innehåller inga praktiska exempel på de ovannämnda planerna.

För idrotts-, bildnings- och kulturtjänster har ingen bedömning av konsekvenser för människor utarbetats i anknytning till hur rättigheterna för personer med funktionsnedsättning förverkligas som en del av utvecklingen av servicenätet. Detsamma gäller även bedömningen av hur rättigheter för barn med funktionsnedsättning förverkligas i granskningen av skolnätets nuläge och framtid. I servicenätplanen beskrivs hur delaktighet och hörande genomförs i kommunen, men i själva utredningen har hörande av personer med funktionsnedsättning inte beaktats.

Bedömning av konsekvenser för människor är kommunens lagstadgade förpliktelse och gäller speciellt utsatta människogrupper, såsom barn, äldre och personer med funktionsnedsättning. Konsekvensbedömningar ska utföras före beslutsfattandet således att de styr beslutsfattare till de bästa möjliga besluten för utsatta människogrupper. Konsekvensbedömning kan också göras som en korrigerande åtgärd, om de åtgärder som redan genomförs inte tillräckligt främjar de utsatta människogruppernas välfärd eller om åtgärderna kränker deras rättigheter. Därför

föreslår vi att en grundlig konsekvensbedömning för personer med funktionsnedsättning görs nu noggrant. I denna bedömning ska även barn och ungdomar beaktas.

FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning och FN:s konvention om barnets rättigheter borde i fortsättningen tas i beaktande på ett förpliktande sätt då beslut om servicenätet fattas. Konventionen förpliktar också till att i budgeten reserveras den del av kommunens ekonomiska resurser till alla utsatta människogrupper som enligt konsekvensbedömningen hör till dem.

Då kommunen utarbetar servicenätplanen, funderar på tjänsternas läge eller reparerar, gör ändringar i eller utbygger objekt, ska lokalernas och den byggda miljöns funktionalitet alltid bedömas också ur tillgänglighetens synvinkel. Tillgänglighet möjliggör att delaktighet och andra människorättigheter förverkligas jämlikt för personer med funktionshinder. Byggnadernas och den byggda miljöns bristfälliga tillgänglighet kan anses leda till indirekt diskriminering.

Kommuninvånarna ska kunna på lika villkor delta i planeringen av kommunens tjänster och verksamhet samt påverka beslut som berör dem själva (Kommunförbundet 2019, Riktlinjer för bildningen 2030).

Bestämmelser om jämlikhet och likabehandling finns bland annat i Finlands grundlag (2000), diskrimineringslagen (2015), lagen om jämställdhet mellan kvinnor och män (2015) samt strafflagen (1995). (Ett tillgängligt Östra Nyland 2020). Byggandet av en tillgänglig och framkomlig miljö förutsätter att alla aktörer har kunskap om tillgänglighet och framkomlighet, och även en positiv inställning till dessa frågor. Tillgänglighet är en viktig aspekt av kvalitet. Målet är att tillgänglighet och framkomlighet ska ses som en primär och ekonomisk verksamhetsmodell inom hållbar utveckling som är till nytta för alla. Tillgänglighet och framkomlighet handlar om att beakta mångfalden bland människor. Detta gäller såväl den byggda miljön som tjänster, kommunikation och attityder (Ett tillgängligt Östra Nyland, s. 14, 2020).

Numreringen i följande kommentarer hänvisar till numreringen i servicenätplanen som var bifogat till begäran om utlåtande.

I **punkt 2.2** nämns: ”Det har ansetts viktigt att höra äldrerådet, rådet för personer med funktionsnedsättning, tillgänglighetsgruppen och Sibbo skärgårdsdelegation om vilka frågor de själva anser vara viktiga i servicenätet och dess tjänster.” **Varken rådet för personer med funktionsnedsättning eller tillgänglighetsgruppen fick någorlunda förfrågan om ämnet.**

Punkt 2.3 Lagstadgad bakgrund av delaktighet och hörande

FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning förbinder Finland på alla förvaltningsnivåer. I artikel 4.3 föreskrivs: ”I utformning och genomförande av lagstiftning och riktlinjer för att genomföra denna konvention och i andra beslutsfattande processer angående frågor som berör personer med funktionsnedsättning ska konventionsstaterna nära samråda med

och aktivt involvera personer med funktionsnedsättning, inklusive barn med funktionsnedsättning, genom de organisationer som företräder dem”. Denna föreskrift saknas i punkten i fråga.

Punkt 3.1 Strategiska riktlinjer och åtgärdsprogram styr Sibbo kommuns verksamhet.

- Utredningen Ett tillgängligt Östra Nylands saknas i listan.
- Kulturens tillgänglighet och mångfald – Undervisnings- och kulturministeriets åtgärdsprogram 2006–2010 saknas i listan.
- Artikel 12 betyder att barn ska höras.

Två allmänna kommentarer som styr att tillämpa konventionen. Det är fråga om bedömning av barnets intresse.

<https://www.barnombudsmannen.se/globalassets/dokument/barnkonventionen/allman-a-kommentarer/allman-kommentar-nr-14.pdf>

En allmän kommentar om rättigheter för barn med funktionsnedsättning:

<https://www.barnombudsmannen.se/globalassets/dokument/barnkonventionen/allman-a-kommentarer/allman-kommentar-nr-9.pdf>

En allmän kommentar om offentlig budgetering för förverkligandet av barns rättigheter:

<https://www.barnombudsmannen.se/globalassets/dokument/barnkonventionen/allman-a-kommentarer/allman-kommentar-nr-19.pdf>

För några år sedan gav rådet för personer med funktionsnedsättning ett utlåtande om undervisningslokaler i skolbyggnader. I utlåtandet fästes uppmärksamhet vid huruvida rymliga utrymmen där flera olika elevgrupper lär sig samtidigt fungerar bra för alla elever. I planeringen borde omständigheternas konsekvenser för bl.a. elever med nedsatt hörsel, funktionsnedsättning eller annorlunda koncentrationsförmåga alltid beaktas. Att flytta några elever till små enskilda utrymmen är inte en verklig lösning. Planeringen av utrymmen kan också funderas ur säkerhetsperspektivet: vad betyder rymliga gemensamma utrymmen för spridning av epidemier eller t.ex. olika beväpnade hot?

I planeringen av daghem kan man överväga hälsoeffekter och -påverkan, såsom resultat av vetenskapliga forskningar om skogsmarkens inverkan på immunitet, och å andra sidan mäta luftkvaliteten vid daghem som byggts längs starkt trafikerade rutter. Det är också nyttigt att utföra decibelmätningar i utrymmen där en stor grupp daghemsbarn eller elever är samtidigt.

Konsekvenser för barn ska bedömas i alla planer före beslutsfattandet.

Punkt 6.4 Ordnande av intensifierat och särskilt stöd

”572 elever får intensifierat eller särskilt stöd i Sibboskolor. Det är drygt en femtedel, alltså 21,7 procent av eleverna i den grundläggande utbildningen.” Tillväxten presenteras ha varit från 8 procent till över 12 procent och från 5,6 procent till över 10,5 procent.

Har eleverna själva kartlagt bakgrundsfaktorer i anknytning till skolan? Har eleverna ställts frågor om deras erfarenheter med bl.a. undervisningsgruppernas storlek, utrymmens funktionalitet eller skolresornas längd som förlänger skoldagen? Har föräldrarna frågats om hurdana saker som eventuellt ökar behovet av stöd?

Punkt 8. Kultur- och fritidstjänster

Enligt utkastet är målet med kommunens kulturverksamhet ”att stödja individers möjligheter till kreativt uttryck och kreativ verksamhet samt till att skapa och uppleva kultur och konst; främja likvärdiga möjligheter och deltagande i kultur, konst och bildning för alla befolkningsgrupper; förstärka befolkningens välbefinnande och hälsa samt delaktighet och gemenskap med hjälp av kultur och konst; och skapa förutsättningar för utveckling av lokal och regional livskraft och verksamhet som stöder det med hjälp av kultur och konst.”

Målet att främja likvärdiga möjligheter och deltagande i kultur, konst och bildning för alla befolkningsgrupper är bra och rätt. Utan tillgängliga lokaler förverkligas detta inte för de befolkningsgrupper som behöver tillgänglighet. Om verksamhet ordnas i byggnader med bristfällig tillgänglighet, ska reparationer göras utan dröjsmål. Kommunen ska också i förväg fatta beslut om hur eventuellt rimliga anpassningar genomförs vid behov.

Punkt 8.1 Medborgarinstitutets undervisning.

I kapitlet finns en lista över medborgarinstitutets verksamhetsställen. Om medborgarinstitutets verksamhet ordnas i lokaler som inte är tillgängliga, ansöker personer med olika funktionshinder inte till kurserna trots att de vill studera och utöva olika saker. Det är vanligt att tänka att man inte behöver ta hand om tillgängligheten eller framkomligheten eftersom personer med funktionsnedsättning inte ens deltar i verksamheten utan att beakta att den konstaterade bristen på tillgänglighet orsakar att personen med funktionsnedsättning inte kan uttrycka sin vilja att delta.

Medborgarinstitutets lokaler borde kartläggas ur tillgänglighetens perspektiv. Samtidigt borde institutet i samband med utbildningsprogrammet meddela om att rimliga anpassningar görs vid behov, om de behövs för att kunna delta i kurserna. Redan innan utbildningsprogrammet publiceras ska de som ansvarar för medborgarinstitutets verksamhet fundera på tillgänglighetsperspektivet och hur rimliga anpassningar eventuellt kan genomföras.

Punkt 8.2 Ungdomstjänster

Tjänsternas avsikt och uppgift är att förbättra Sibboundomarnas välbefinnande, främja ungdomarnas delaktighet och möjligheter att påverka samt stödja ungdomarnas uppväxt, självständighetsprocess och sociala gemenskap.

En del av Sibboundomarna är personer med funktionsnedsättning som har särskilda behov. I kapitlet finns en lista över de åtgärder som kommunens Ungdomstjänster har vidtagit för att

stödja ungdomarnas välfärd, men även här nämns ingenting om hur specialgrupperna beaktas i kommunen och vad kommunen gör för att stödja deras välfärd.

Enligt den allmänna delen i utkastet: ”Enligt ungdomslagen är syftet att främja de ungas delaktighet och möjligheter att påverka samt förmåga och förutsättningar att verka i samhället; stödja de ungas utveckling, självständighetsprocess och gemenskapskänsla samt inhämtandet av kunskaper och färdigheter i anknytning till detta; stödja de ungas fritidssysselsättningar och verksamhet i det civila samhället; främja de ungas likställdhet och jämlikhet samt tillgodoseendet av deras rättigheter; samt förbättra de ungas uppväxt- och levnadsvillkor. Syftet ska uppnås med utgångspunkt i gemensamt ansvar, kulturell mångfald och internationalism; hållbar utveckling, sunda levnadsvanor och respekt för miljön och livet; samt sektorsövergripande samarbete.”

Ibland inrättas ungdomslokaler i byggnader som inte är tillgängliga med tanken att ungdomar är viga. Detta gör det förstås omöjligt för ungdomar med rörelsehinder att delta i verksamheten. Lokalernas tillgänglighet ska tas hand om lika noggrant som tillgängligheten i lokaler som är avsedda för vuxna om kommunen vill genuint främja ungdomarnas jämlikhet såsom det beskrivs i utkastet.

Enligt utkastet: ”Ungdomstjänsters utflykt- och lägerverksamhet är fritidssysselsättning avsedd för barn och ungdomar som erbjuder mångsidiga erfarenheter och möjligheter att lära sig.” – Kan ungdomar med olika funktionsnedsättningar delta i dessa utflykter och läger?

Punkt 8.3 Bibliotekstjänster

Hemtjänster för de äldre och de invånare för vilka ett långt avstånd utgör en stor ansträngning är ett bra sätt att ordna verksamheten.

Biblioteket, som annars har planerats på ett tillgängligt sätt, är inte tillgängligt då den långa rampen längs väggen täcks av snö, is eller snöslask och då den tillgängliga dörren mot parken inte kan användas, vägen dit inte har plogats eller då inte finns skyltar som styr dit.

Bibliotekets utrymmen användes i den senaste förhandsröstningen, men rampen hade inte underhållits till ett ändamålsenligt skick trots flera kontakter. Hjälpmiddel kan inte användas i slask och snö även om sandkorn strös hit och dit. Problemet uppstår varje vinter för bibliotekets användare. Röstarna instruerades till röstningsstället via denna ramp.

Dörren är tung att öppna, den är tyngre än 10 kg. Skillnaden vid tröskeln ska repareras med en ramp.	Skillnaden ska repareras med en 20–25 mm hög tröskelramp.
Tröskeln är över 20 mm hög och gallrets maskstorlek är större än i rekommendationerna om tillgänglighet.	Enligt bestämmelser om tillgänglighet ska gallrets maskstorlek vara 10 x 30–40 mm.
Skräpkorgen har monterats på gångstråket.	Skräpkorgen ska monteras i ledstängernas hörn så att den inte är på gångstråket.

Tillgänglighetsgruppen upptäckte åtminstone följande brister i huvudbiblioteket i Nickby. Vi vet inte huruvida bristerna har reparerats.

Punkt 8.3.3 Kulturutbudet i biblioteken

Service nätets omfattning eller ett jämlikt utbud av tjänster beror inte bara på antalet lokaler eller deras läge. Får assistenten till en person med funktionsnedsättning ett avgiftsfritt inträde eller kan Kaikukortet användas?

Punkt 8.3.4 Om bibliotekets framtid

De bibliotek som inrättas i tätorten ska vara tillgängliga. I alla ambulerande tjänster ska man beakta hur de fungerar för personer med olika funktionsnedsättningar och ur likvärdighetens perspektiv.

Punkt 8.4. Kulturtjänster

Topeliussalen

I auditorier placeras rullstolsplatser ofta alldeles fram eller bak i salen. Fram i salen måste man hålla nacken i en krånglig ställning för att kunna se framförandet. Förstås önskar personer som använder rullstol att de kunde sitta nära det egna sällskapet, precis som alla andra människor. Alla podier borde vara tillgängliga så att t.ex. en talare, musiker eller annan person som uppträder och använder rullstol inte behöver framträda på golvnivå med avvikelse från andra som uppträder. Tillgänglighetsgruppen har inte bekantat sig med andra lokaler.

10. FCG:s förslag till åtgärder

Åtgärderna ska aldrig baseras endast på beräkningar som utarbetats utgående från en resultatjämförelse. Beräkningar som lämpar sig för varor lämpar sig inte för barn, utan då ska ärenden granskas även ur ett mänskligt perspektiv.

Särskilt punkterna 4 och 9 är exempel på hur mänskligt viktiga saker har glömts i förslag till åtgärder, och därför fungerar de ifrågavarande förslagen inte.

4) Att bilda en förskolegrupp förutsätter minst 7 barn. Förskolegrupperna placeras i anslutning till den skola där förskoleeleverna fortsätter till grundskolans första årskurs. Förskoleundervisningen kan ordnas i samband med undervisningen för elever i årskurs 1–2, om gruppstorleken inte är större än 20 barn och om en annan utbildad vuxen arbetar i gruppen.

9) Språkbadsundervisningen ordnas i kommunen centraliserat i ett daghem, en förskolegrupp och en skola. Man strävar efter att placera enheterna tillsammans eller vid varandras omedelbara anslutning.

Centralisering förlänger alltid elevernas skolresor. Då man fattar beslut om skolskjutsar glömmar man ibland att även vuxna vägrar att gå i sträng köld, snöyra eller ösregn lika långa sträckor som barnen går till skolan. Skolskjutsarna är däremot desto dyrare ju mer verksamheten centraliseras. I vissa kommuner har centraliseringen lett till att den förväntade besparingen har gått till skolskjutsarnas ökade kostnader.

Vid planeringen av servicenätet ska man beakta alla extra kostnader som ändringarna medför, men framför allt att tjänsterna är fungerande för alla olika kommuninvånare!

Rådet för personer med funktionsnedsättning i Sibbo

Arbetsgruppen T. Räikkönen, Monica Ståhls-Hindsberg, T-M Levamo och M. Hämmäläinen

Källor

Ett tillgängligt Östra Nyland: Program för tillgänglighet och framkomlighet 2021–2025. Tillgänglighet och framkomlighet betjänar alla (Irja Suhonen, Projektchef, HvM, fysioterapeut, Jukka Suhonen, tillgänglighetsexpert, fysioterapeut, Borgå 2020).

[Taiteen ja kulttuurin saavutettavuus -Opetusministeriön toimenpideohjelma 2006-2010 \(kulttuuriakaikille.fi\)](#), hämtad 31.3.2024.

Vammaisten henkilöiden kulttuuritoiminnan esteettömyys ja saavutettavuus Suomessa. Examensarbete, YH, december 2021, social- och hälsovård, socionomutbildningen.

Toivola, Heidi 2021